

KUVAT: OLLI TURUNEN

Vahva nainen pohjoisesta

Kati Hiekkapelto on paitsi tuore Johtolanka-voittaja, myös punkbändin solisti, kirjailijoiden sananvapausaktivisti, erityisluokanopettaja ja hailuotolaisen taiteilijayhdyskunnan jäsen.

Vuoden Johtolanka-palkinnon voittajien sarjassa **Kati Hiekkapelto** on kolmas nainen. Hän otti paikansa kolmikymmenvuotisessa ketjussa toisella kirjallaan *Suojattomat*, jonka päähenkilö on Serbian unkari-laisalueelta kotoisin oleva vanhempi konstaapeli Anna Fekete.

Suojattomat sijoittuu Hiekkapelolle tuttuihin maisemiin. Anna Feketen pohjoissuomalainen kotikaupunki muistuttaa jossain määrin Oulua, jossa Hiekkapelto on syntynyt. Maailmalla mutkittelun jälkeen Hiekkapelto on asunut viimeiset 13 vuotta Oulun edustalla Hailuodossa. Saaren kirkonkirjoista hänen äitinsä sukua löytyy 400 vuoden ajalta. Oulun seu-

dun murre kuuluu vahvana Hiekkapellon puheessa.

”Vietin pienenä kaikki kesät mummun ja papan mökillä Hailuodossa. Jossain vaiheessa alkoi tuntua, että takaisin pohjoseen täytyy päästä.”

Hailuodon hiljaisuus ja rauha sopii Hiekkapelolle.

”Tykkään hiljaisuudesta, tykkään olla luonnossa. Kotona en koskaan pidä radiota tai televisiota päällä muuten vain.”

Taiteilijoiden saari

Hailuodolla on perinteitä taiteilijoiden tyyssijana ja inspiraation lähteenä. 1970-luvulla saarelle muuttivat kuvataiteilijat Marjatta Hanhijoki ja Tapio Junno, jotka alkoivat järjestää taideleirejä. Nykyisin Hailuodos-

sa toimii muun muassa Hai Art, joka yhdistelee taidetta ja tietotekniikkaa ja tarjoaa tekemistä ja kokemuksia kaikenikäisille.

”Vaikkei Luodossa nyt asukaan muita kirjailijoita, on toki ihanaa, että löytyy samanhenkisiä ihmisiä. Olemme aika tiivis porukka”, Hiekkapelto sanoo.

Hiekkapelto itse harrastaa myös musiikkia. Hän laulaa ja kirjoittaa sanoja punk-yhtyeelleen Parrakas Nainen.

”Haluaisin kirjoittaa useammankin dekkarin, vähintään neljä. Trilogia on niin trendikästä, etten halua sitä.”

”Emme ole levyttäneet. Kerran tarjosimme demoja yhdelle yhtiölle, mutta he ilmoittivat, etteivät tue toimintaamme nyt, eivätkä myöhemmin”, Hiekkapelto nauraa.

”Mutta keikoilla yleisö tykkää. Me ajatellaan, että meidän kohdeyleisö olisi keski-ikäiset tai vanhemmat Gloriaa lukevat naiset. Klubeilla kyläkin käy nuorempaa väkeä. Ja Hailuodossa keikalla on tietenkin koko saari.”

Myöskään kuvataide ei ole vierasta Hiekkapeltoille.

”Nuorena ajattelin, että minusta tulee kuvataiteilija. Taiteellinen kipinä on aina ollut olemassa. Koulun jälkeen menin Limingan taidekouluun, mutta kyllästyin siihen touhuun ja lähdin lukemaan erityispedagogiikkaa.”

Tarinankerronnan halu

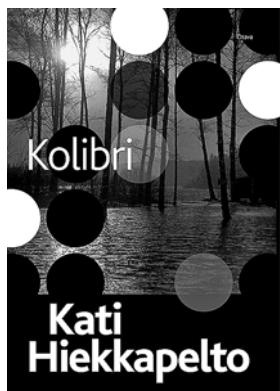
Kirjoittaminen valikoitui Hiekkapelton omaksi lajiksi vasta paljon myöhemmin aikuisiällä.

”Olen kyllä aina kirjoittanut, mutta en ole aina ajatellut, että se olisi minun juttuni. Pienenä sepitin satuja ja äänitin niitä kasetille. Tarinankerronnan halu kai on ollut aina.”

”Kun muutin Hailuotoon, löysin muuttolaatikosta päiväkirjan interraililtani ja huomasin, että minähän osaan kirjoittaa. Siitä aloin kirjoittaa fiktiivistä matkakertomusta, jonka pohjana oli päiväkirjani.”

Hiekkapelto kuvaa havahtumistaan kirjoittamiseen mielettömäksi kokemukseksi. Sen muisteleminenkin selvästi innostaa häntä yhä.

”Se jysähti aivan täysillä: tätä haluan tehdä. Aloin kirjoittaa novelleja, niitä alkoi ryöpytä minusta

KANSI: TIMO TERVOJA

⊕ ”Erityisesti minua kiinnostaa aina, kenen ääni ei kuulu, ja miksi se ei kuulu.”

© "Luen koko ajan ja kaikkea. Kirjailijasuosikkeja on hirveästi. Viime syksynä havahtuin esimerkiksi Toni Morrisoniin."

"En rakenna henkilöihajmoojani sillä tavalla."

Kolibri-esikoisteoksen kirjoittamiseen Hiekkapelto käytti puolitoista vuotta. Hän aloitti kirjoittamisen vuonna 2010 vuorotteluvapaalla ja viimeisteli kirjaa myöhemmin töihin palattuaan.

"Lähetin valmiin *Kolibrin* parille kustantajalle ja Otava tarttui siihen nopeasti. Minut kutsuttiin tapaamiseen Helsinkiin, enkä vielä uskaltautunut ajatella kustannussopimusta. Kun sitä sitten tarjottiin, se oli aika uskomaton hetki", Hiekkapelto muistelee.

Kolibria kirjoittaessa syntyi idea jatkaa Annan tarinaa ja niin kehkeytyi *Suojattomat*. Myös kolmas kirja on tekeillä.

"Haluaisin kirjoittaa useamman, vähintään neljä. Trilogia on niin trendikästä, etten halua sitä. Kirjoitan niin kauan kuin minulla on Annan kautta jotakin sanottavaa."

Henkilöt edellä

Sekä *Kolibri* että *Suojattomat* ovat saaneet kiitosta lehtikritikoilta, kirjablogisteilta ja peruslukijoiltakin. Henkilöhahmoja on kehuttu muun muassa "ääri-inhimillisiksi" ja Annaa "ihanan traumatisoituneeksi".

"Onhan se ihanaa ja ihmeellistä, että joku lukee kirjojani. Olen hirveän itsekritiittinen, enkä tahdo uskoa, että joku oikeasti tykkäisi. Hämmästelän vain, onko se totta", Hiekkapelto mietiskelee.

"*Kolibrin* valmistuttua istuin pitkään sormi näppäimistöillä miettimässä, lähetätkö sen kustantajalle. Painanko send vai delete. Että mitä sountaa oikein olen kirjoittanut."

ulos. Kirjoitin useita romaanin alkuja. Innostus poltteli ja kaihersi koko ajan."

Hiekkapelto lähetti varhaisiakin tekstejään kustantajille 2000-luvun puolivälissä, mutta yksikään ei tartunut niihin. Like lähetti kuitenkin kannustavaa palautetta, joka antoi intoa jatkaa.

"Sitten ajattelin, että olisi aika mahtavaa kirjoittaa dekkari."

Afganistanista Serbiaan

Hiekkapellon dekkarin päähenkilön piti alun perin olla afgaaninainen. Hiekkapellolla oli ollut Afganistanista tulleita oppilaita ja hän oli tutustunut maan kauheaan, mutta kiinnostavaan tilanteeseen. Kirjoitettuaan muutaman sivun hän tajusi, ettei tiedä aiheesta kuitenkaan tarpeeksi ja joutuisi tekemään määrättömästi taustatöitä.

Lisäksi päähenkilön piti olla kolmekymppinen nainen, joka on tullut Suomeen niin nuorena, että puhuu täydellistä suomea, mutta osaa

myös äidinkieltään. Afganistanista lähti ihmisiä pakoon taleban-hallintoa vasta myöhemmin.

Hiekkapelto kuvaa pähkäilleensä monia tuskaisia öitä miettiessään ongelmaa, kun kirjoittamisen halu poltteli kuitenkin kiivaana. Ratkaisu piileskeli omassa taustassa.

Serbia on Hiekkapellolle tuttu maa, sillä hän on asunut ex-miehenensä kotimaassa yhtäjaksoisesti vuoden ja vierailut siellä 1–2 kertaa vuodessa. Siellä on yhä ystäviä.

"Taas kerran, kun mietin päähenkilö-ongelmaani, katselin ex-miestäni ja tajusin, että niinpä tietenkin. Melkein nauru pääsi, kun huomasin, miten ilmeinen ratkaisu oli. Se oli ollut liiankin lähellä. Myös ajallisesti Jugoslavian hajoaminen ja ihmisten pakeneminen maasta sopi suunnitelmaani."

Anna Feketen kotikaupunki Magyarankizsa Serbian unkarilaisalueella on sama, jossa Hiekkapelto itse aikoo asua. Annalla ei kuitenkaan ole esikuvaa oikeassa elämässä.

”En tiedä juonta tarkkaan aloittaessani. Minulla on ajatus esimerkiksi murhasta, mutta en tiedä, miten ja miksi ne on tehty. Se selviää, kun kirjoitan. Toki mielestäni hyvässä dekarissa on tasapainoinen kudelma vetävää, jännittävää juonta ja kiinnostavia henkilöhahmoja”, Hiekkapelto kertoo.

Muukalaisina maailmassa

Hiekkapellon kirjojen teemoista selvimät ovat maahanmuuttajien asema ja monikulttuurisuus Suomessa. Itse kirjoissa ei moisia termejä juuri viljellä. Teemat nousevat esiin henkilöhahmojen tarinoiden kautta. Hiekkapelto toteaaakin, ettei edes osaa analysoida tapaansa kirjoittaa maahanmuuttajista ja monikulttuurisuudesta, koska heidän elämänsä on hänelle niin tuttua.

”Haluan kuvata ihmisiä alleviivaamatta, kuin ketä tahansa. Minulle maahanmuuttajien asiat ovat niin arkipäiväisiä juttuja, että niistä on luontevaa kirjoittaa.”

”Maahanmuuttajat eivät voi olla yhtenäinen ryhmä. Jokaisella on oma tarinansa, omat lähtökohtansa ja oma elämänsä. Joukosta on nähtävä yksilöt”, Hiekkapelto pohtii.

Lähes kaikissa Hiekkapellon kirjojen hahmoissa on sekä hyviä että ikäviä piirteitä. Inhimillisyyttä kavautuu esiin myös Annan työparista Eskosta, joka esittää avoimen rassistisia ja sovinnistisia kommentteja niin Annasta kuin poliisin asiakastakin.

Suojattomia lukiessa tulee hake-matta mieleen, että lähes kaikki sen henkilöt ovat vailla suojaa. Osa heistä on suojattomia monellakin tavalla.

Vanha yksin asuva mies, jolla on viileät välit poikansa kanssa. Huumeita käyttävä, kielteisen turvapaikkahakemuksen saanut afganimies. Esko, jonka terveys alkaa reistailla. Annan veli, joka ei ole löytänyt Suomesta paikkaansa ja juo itselleen al-

☉ Voittajan sormenjälki ikuistettiin hänen palkintodiplomiinsa perinteisessä Johtolanka-seremoniassa. Ammattitaitoisen operaation hoiti vanhempi konstaapeli Jukka Hätönen Helsingin poliisin Ennalta estävän toiminnan toimintalinjalta. Palkintotilaisuus järjestettiin kustannusyhtiö Otavan tiloissa Helsingissä 11. helmikuuta.

”Jonkin verran kiitokset lisäävät paineitakin. Mutta haluan myös kilpailla itseni kanssa ja kehittyä. Kirjoittaessa en oikeastaan ajattele lukijaa vaan kirjoitan hyvää kirjaa, jonka itse haluaisin lukea. Koko ajan opetelen ja opiskelen. Ei kirjoittamisessa tule ikinä valmiiksi.”

Jos jossakin arvioijat ovat nähneet parantamisen varaa, se on ollut juonen joissakin loppuratkaisuissa. Varsinkin *Suojattomista* lukijalle saattoikin tulla tunne, että henkilöt ja teemat ovat tärkeämpiä kuin varsinaisen juoni.

koholismia. Anna itse, jonka on vaikea rakentaa läheisiä ihmissuhteita. Afgaanitaustainen miespari, jolta vaaditaan pitseriastaan suojelurahaa.

”Haluan tarkastella ihmisiä niin, että kukaan ei ole läpipaha tai läpiällä. Haluan uskoa, että kaikissa on hyvää.”

”Toisaalta en halunnut Anna Feketestä supersankaria, joka olisi reipas ja sanavalmis joka tilanteessa. Hänessä on jopa antisankarin piirteitä.”

Toinen kokemus, joka *Suojattomista* välittyy, on muukalaisuus.

”Kyllä, muukalaisuus on aina kiehtonut minua. Minun on helppo samaistua muukalaisena olemiseen. Koen helposti olevani ulkopuolinen. On myös kiehtovaa tarkkailla maailmaa ulkopuolisen silmin, yrittää nähdä asioita ja ihmisiä vähän etäältä”, Hiekkapelto miettii.

Kenen ääni ei kuulu?

Kirjoittamisen lisäksi Hiekkapelto toimii oikeiksi kokemiensa asioiden puolesta. Hän on kirjailijoiden sananvapausjärjestö PENin jäsen ja kävi Johtolanka-palkintotilaisuuden yhteydessä samalla Helsingin-matkalla kuuntelemassa Suomen PENin seminaaria kielellisestä vallankäytöstä.

”Aihe kiinnostaa minua tosi paljon. Kenelle ääni annetaan ja kenen ääni kuuluu. Esimerkiksi maahanmuuttajien oma ääni ei kuulu tarpeeksi. Kehitystä on tosin muutaman viime vuoden aikana tapahtunut.”

Tavallinen kielellisen vallankäytön tapa ovat määrittelyt, joilla voi sulkea ihmisiä ulkopuolelle tai ottaa heidät mukaan joukkoon. Keitä ovat ”me” ja ”ne toiset”? Kenellä on oikeus rakentaa määrittelyt?

”Kuuluuko ’meihin suomalaisiin’ somalialaisen perheen vanhin lapsi, joka on syntynyt Suomessa vai onko hän ’toisen polven maahanmuuttaja’”, Hiekkapelto kysyy.

”Erityisesti minua kiinnostaa aina, kenen ääni ei kuulu, ja miksi se ei kuulu.”

”Pääasia kai olisi, että ihminen saa itse määrittellä, mitä hän on ja haluaa olla.”

Hiekkapelto on myös ollut mukana perustamassa Hailuodon turvasaari ry:tä, joka aikoo tarjota turvapaikkoja vainotuille kirjailijoille.

”Tavoitteena on, että ensi syksynä Hailuodossa jo asuisi joku kirjailija. Olemme saaneet Koneen säätiöltä apurahan, jolla olemme palkanneet yhden ihmisen hoitamaan turvapaikkaan liittyviä käytännön ja juridisia asioita.”

”Idea syntyi toista vuotta sitten Ruotsin, Norjan ja Tanskan esimerkin mukaan. Niissä on jo turvakau-

”Keskenenäisiksi jääneet romaanit harmittivat, mutta sekin vaihe oli tarpeen opetteluna.”

punkteja kirjailijoille. Helsingissä on aiemmin ollut vastaavaa toimintaa. Ajattelimme, että miksi ei Hailuodonkin kävisi turvapaikasta.” ■

Palkintolautakunnan perustelut

Suomen dekkariseura myöntää Vuoden johtolanka 2015 -palkinnon **Kati Hiekkapelolle** romaanista *Suojattomat* (Otava 2014).

Kati Hiekkapellon toisessa rikosromaanissa on jälleen päähenkilönä Serbian unkarilaisvähemmistöön kuuluva, mutta jo lapsesta asti Suomessa asunut Anna Fekete, joka on uusi, kiinnostava päähenkilö suomalaisessa rikoskirjallisuudessa. Fekete työskentelee poliisina ja hoitaa myös kaikenlaisia ulkomaalaisiin liittyviä asioita. Työtehtävien kautta tulevat tutuiksi niin Suomesta karkotuspäätöksen saanut Afganistanin kristittyyn vähemmistöön kuuluva Sammy kuin myös unkarilainen au pair Gabriella.

Hiekkapellon dekkareiden keskiössä ovat paitsi maahanmuuttajat, myös päähenkilö Anna Feketen ja hänen työkaverinsa Esko Niemen välit. Työtovereiden suhteet ovat kehittyneet parempaan suuntaan ja osoittavat, että jopa sovinnainen keski-ikäinen suomalainen mies voi kehittyä ja oppia.

Suojattomat on synkkätunnelmaisempi teos kuin Hiekkapellon esikoisdekkari *Kolibri* (2013), mutta siinä on myös toivoa. Henkilöhahmot ovat saaneet lisää syvyyttä, ja tarina kulkee sujuvasti eteenpäin useista sivujuonista huolimatta. Edeltäjänsä tavoin *Suojattomat* on jännittävä teos, jonka haluaa lukea yhdeltä istumalta.

Hiekkapelto uudistaa kotimaista poliisiromaanin nostamalla maahanmuuttajat ja monikulttuurisuuden luontevaksi osaksi suomalaisen kaupungin elämää niin poliisivoimissa kuin poliisien tapaamisissa ihmiskohtaloissakin. Hiekkapelto avaa kiihottomasti, arkailematta ja arvostaen maahanmuuttajien elämää, jossa yhdistyvät yleisinhimilliset tunteet ja kotimaan vaihtamiseen liittyvät poikkeukselliset kokemukset.

Palkintoraatiin kuuluivat **Jari Hanski, Katriina Harviainen ja Jussi Lähde.**